

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal:

Bocskay-utca 9. sz.

Megjelenik minden hó
15-én.

Genealogiai Füzetek

Családtörténeti folyóirat.

A „Genealogiai Füzetek”
előfizetési ára:

Egész évre . . . . 8 kor.

Félévre . . . . . 4 „

Egyes szám ára . . 1 „

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

CSIKSZENTMIHÁLYI SÁNDOR IMRE ÉS KÖRÖSPATAKI ÉS KÖPECZI SEBESTYÉN JÓZSEF.

Donatió a Székelyföldön.

(Nyolczadik közlemény.)

A gubernium első éveiből származó oklevelek közül a felvett tárgyamra való tekintettel, mint igen fontosat, említem fel: a főhadi biztosságnak Nagy-Szebenben 1696. decz. 19-én a katonaság miként való ellátása és a lakossággal szemben való magaviselete felől kiadott rendelkezését, (Sz. Okl. VII. 3. l.) melynek bevezetése szerint: „Semmi kétség arról nincsen, hogy T. T. regimentje, mely N. N. commendamentuma alatt vagyon, rendelt kvártélyába be nem szállott volna, még pedig a méltóságos gubernium contentusa szerint, mely az volt, hogy minden kapitánynak nyolcz, leytinannak öt, strázsamesternek kettő, minden közvitéznek egy-egy legyen szállása és gazdája; mely kvártélyba való szállás, ha eképpen lőtt, semmiképpen meg nem kell változtatni. Ha pedig a kvártély nem tölt ki, az guberniumnak ezen megírt consensusa szerint is szoros talált volna lenni: az gubernium dispositioja szerint a militia a vármegyéken a főtiszteket, száz székéken pedig a királybirákat találja meg, az kiknek is parancsolatja vagyon, hogy az ilyen fogyatkozásokat megorvosolják, ellenben ha valamiben comperaltatik, hogy az assignált szállásokról való modultás ellen több házak foglaltattak el; amely házakkal többet foglaltak el, azok visszavetessenek és a kvártélyok az egész hat hónapok alatt a megírt formában minden változás nélkül megtartassanak; az nemes házak pedig, azaz a melyekben a nemes emberek laknak, hasonlóképpen az udvarházak is, ecclesiák és iskola házak szállásoknak ne foglaltassanak.”

Ez a főkormányzói rendelet, habár szövegében a száz székéről s a vármegyéről tesz is említést, a Székelyföldön is alkalmazást talált, mit igazol az, hogy Csik vármegyének ahhoz alkalmazkodás czéljából megküldetett. E szerint pedig a kor szokásai s felfogásához képest a nemes emberek lakóházai és az udvarházak a katonai elszállásolás alól kivétettek, tehát a Székelyföldön a donatarius s a más nemesemberek ezen teher alól felmentettek, ez újabb kiváltságot képezett s mindenesetre okul szolgálhatott arra, hogy a kiemelkedett primipilusok donatiót avagy címeres levelet szerezzenek.

Megemlítésre méltó az erdélyi főkormányzóknek a csiki és gyergyai solymárok régi kiváltságai megerősítése tárgyában 1699. aug. 10-én kiadott rendelete (Szék. Okl. VII. 39. l.), a melyben a csiki és gyergyai solymárok az erdélyi fejedelmektől nyert kiváltságaikban megerősítetnek s elrendeli a főkormányzók, hogy csak szokott kötelességük teljesítésére szoríttassanak, s minden egyéb abusus érjen véget s privilegiumok tiszteletben tartassék; ezek szerint a solymárok

is a székelyek közt külön kiváltságos osztályt képviseltek.

Hogy a székelyek megadóztatása rendszeressé vált, igazolja a székely székek országgyűlési követinek e tárgyban 1701. febr. 17-én benyújtott protestatioja (Szék. Olt. VII. 46. l.); ugyancsak ezt igazolja a székely nemzetnek az adózási és katonai terhek ellen a főkormányzókhoz intézett panaszai. (Sz. Olt. VII. 237. l. 1718. jul. 27-én.)

Ha a Székely Oklevéltárt olvassuk, több mint 20 ily oklevelet találunk, a melyek hű kifejezői, amint már említettem is, ama óriási súlyos megerhelésnek, a mely ebben a korszakban a székelysége nehezedett, a mely hű bizonyítéka a székely nemzetet átható és jellemző közérzetnek és áldozatkészségnek, a mik a székely nemzetet a történet minden korszakában jellemezték. Ezeknek az okleveleknek felsorolását, úgy vélem, mellőzhetem, de mégis kötelességem közülök rámutatni arra, a melyben a csikszéki székelyek gr. Lázár Ferencz főkirálybirónak közterhek könnyítése és sérelmeik miatt panaszolnak s orvoslást keresnek, Ennek a kérésnek 1. pontjában a csiki primipilus s más szabadsággal élő szolgáló rendek, hogy a szombati szolgaság, tekintettel a szorult helyzetre, törültessek el, mert ez az intézmény az oka azok romlásának, mert ennek is a terhe reájuk szállott, mert sem Gyimesben nem szolgálnak, sem a várba fát nem hordanak, sem strására a havasba nem járnak, sem quartélyost nem tartanak, sem szekérre nem mennek, sem a katonaságnak füvet nem hordottak, sem a falu keziben szállót nem tartottak, sem egyéb szolgálatot a többiekkel közösen nem teljesítettek, sem a beszolgáltatandó terményekhez nem járulnak; azért kívánják, hogy a szombati szolgák iránt tett constitutio s collatio hatályon kívül helyeztessék.

A 2. pontban azt panaszolják, hogy a jobbágyság is exemptus a szolgálattal, esupán a reá rótt füvet hordja a katonaságnak, de egyébkép semmi szolgálatot nem teljesít a falu segítségére; s azt kívánják, hogy a jobbágyak felére járuljanak hozzá a közterhek viseléséhez, mert mindnyájan a király alattvalói s tartoznak őt, mint urokat szolgálni; a jobbágyak sem a várban, sem Gyimesben, sem strásában a havasokban nem szolgálnak, sem quartélyozót nem tartanak, a falura kimért adóhoz nem járulnak, a katonaság költezésében részt nem vesznek, sem szállót nem tartanak. Tehát a jobbágyak iránt tett constitutio ellen is felszólalnak, mivel a nemes székely nemzet projectuma is behozza „a jobbágyság faluközi szerébe való szolgálóját”.

3-szor azt kívánják, hogy a mely nemes urak szabad jószágot, szántóföldet vettek a szegény adózó, szabadságot élő emberektől, arról adózzanak, mert azok az összeírás idején felirattak adó alá s az adó bizonyos hányad szerint ezekre a földekre is kiróvatott; így az igazsággal ellenkező dolog, hogy más szegény adózzék róla, a ki nem bírja.

4-szer. Vannak olyan egy házu nemes emberek, kiknek jobbágyuk nincsen, azok is mentesek a rendes szolgálattól azért, mert ide s tova levelet hordoztak, ezt a gyakorlatot is meg kell szüntetni, az egy házu nemesek is teljesítsenek szolgálatot, a mint hozzájuk illik; arra valók a pósták s szabadosok, ha szeretik az exemptiót, azok hordozzák a leveleket, s ne legyen annyi exemptus a szegény adózó nép terhére; sőt olyanok is vannak, kik ily nemességet nem is nyertek, azok a neveit be fogják jelenteni s kívánják, hogy azok a vicetiszt által megintessenek, hogy nemeségüket productionalis perrel igazolják.

5-ször. Neheztelik azt is, hogy némely *armalisták*, kinek egy s kinek két szegény jobbágya van és „azt ha fél fertályra vagy egyre kiadják“, a teher viselés alól kivették s azt kívánják, hogy ezek maguk irasanak adó alá, a jobbágyukkal segitssék magukat annyiban, a mennyire kiadatik a jobbágya.

A 13. pontban kívánják, hogy ama szokás, mely szerint az adózó rendből 8 személy „*Béresék*“ cím alatt a vár szolgálatára rendeltetett, töröltessék el, mert az azokra kimért adó és egyéb kötelezettség a többi községbeliekre háromlott s ezek még búzából is részt kaptak; a vár szolgálatra a nemes szék fogadjon két bérest.

A 14. pontban kívánják az exemptus puskások előjogainak az eltörlését.

A 15. pontban kéri az ugynevezett „*faluörzö zab*“ megszüntetését. A „*faluörzö zab*“ onnan vette eredetét, hogy egy régibb törvény azt rendelte, hogy a falut

12 frt pénzbüntetés terhe alatt őrzeni kell, ezen őrzésért az ezelőtti boldog időben zabbal fizettek, hogy ne kelljen őrzeni a falut, ez a zab neveztetett „*faluörzö zab*“-nak; most, a mint a szükség parancsolta is, a falu őrzés elrendeltetett, így zab fizetés e mellett fenn nem állhat.

Ezek igazolják azt, hogy ebben a korszakban a szabad székely nemzetben, melynek ősi szokása szerint a nagyobb jogokkal szemben nagyobb fokú közkötelezettség teljesítése is állott fenn, hány külső kiváltságos osztály keletkezett s azok, kik a régi primipilus állapotban megmaradtak, minő súlyos közkötelezettségeket kellett teljesíteniök.

Az említett panaszlevél az alkotmányjog tekintetében is szerfelett fontos kijelentéseket tartalmaz; így a 11. pontban az a kívánság foglaltatik, hogy az assessorok száma a régi szokás szerint felerészben lófőből álljon; s a 12. pontban az országgyűlésre egy lófő is küldessék. Hogy ezek a kívánságok ezen oklevélbe (Sz. Olt. VII. 408. l. 1741. évben) felvették, igazolja azt, hogy eme régi szokások már meg nem tartattak; így kétségtelenné válik az, hogy ebben a korszakban valódi nemesi jogokat a Székelylődön a primorok s a donatarius s vagy más királyi tény által kiváltságolt nemesek gyakoroltak; de ez a szokás ekkor is harczolt a köztudattal, mert egy 1758. kelt főkormányászéki rendelet a következőket mondja: „Mivel tudnivaló dolog az, hogy a székely szabadság sok secularumokat, sok királyok és fejedelmek idejét s adományit felülhaladó, nem valamely személy szerint kelt különös levél, hanem az egész székelységet illető közönséges indultummal stabilizáltatott régi szabadság és természet szerint való nemesség“, ezekből a szavakból kiviláglik, hogy ebben a szomorú korban is élt legalább hatósági kijelentésben az általános alkotmányi elv: minden székely egyaránt nemes.

Dr. Endes Miklós.

nagy-pestényi Alsó család.

E nemes család eredetére vonatkozólag valamennyi családtörténeti mű,¹ mely Erdély, Hunyad- és Szolnok-Doboka megye családairól szól, egyhangulag megjegyzi, hogy már az erdélyi vajdák idejében kezdő családfáját.

Tényleg, a család egyenes leszármazását a 15-ik század elejéig viszi, mely időből okmányi emlék is² maradt reánk.

Az Alsó család tulajdonképen egyik ága az ősi Pestényi családnak, mely 7, illetve 3 ágra szakadt. T. i. ugyanezen törzs hajtása a pestényi Pap család is.

Családunk a 15. század második felében válik el törzsétől. Mindamellert nem lehet e kiválást teljesnek mondani mindaddig, míg az ősi Pestényi család tagjai éltek s a rokonsági kötelék folytonos ápolásban részesült. Miután azonban a Pestényiek kihaltak, az Alsók pedig nagyrészen elszármaztak Hunyad vármegyéből,

¹ A nagy-pestényi Alsó családról szól: Nagy Iván: Magyarország nemes családai. Budapest, I. és pótkötet. Kézvári László: Erdély nevezetesebb családai. Kolozsvár, 1854. — Bujthe Ödön: Hunyadmegye nemes családainak története. Budapest, 1891. — Szolnok-Doboka vmegye monographiája. — Siebmacher's: Allgemeines Wappenbuch der Adel v. Ungarn sammt Nebenländer des St. Stephans krone. XII. rész, 4. kötet és Supplement-band. Az előbbi tévesen nevezi meg a családot Alsáni v. Nagy-Pestényen neven, bár a szövegből kiténik, hogy erre vonatkozik.

² Buda Imre oklev. 179. cs. kapt. lajst.

hol ősi fészükük volt, nemcsak a kiválás történt meg teljesen, hanem a vérségi kapcsolat emléke is elmosódott. Nem maradt egyéb, mint homályos hagyomány, hogy eredetileg más néven élt a család, jelenlegi nevét pedig onnan kapta, hogy az ősi családban történt osztózáskor a három ág közül az *alsó* véget kapta. Csak újabb kutatások derítették ismét fényre a rég elfelejtett családi neveket.

Az átszármazás Erdély felsőbb megyéibe: Belső-Szolnokba, Tordába, Dobokába a 17. század második felében történik, de nem az egész család részéről. Ekkor az Alsók a főrendűek sorában szerepelnek s tekintélyes birtokok urai. A közélet terén több Alsó szerepel s tisztségük révén a fejedelmek közvetlen környezetébe emelkedtek. A fejedelemség letűnte után a megyei élet volt jobbra tevékenységük színtere.

A jelenben azonban másként áll a dolog. A család tagjainak száma megszakadások, leányági elszármazások folytán jelentékenyen megapadt, úgy, hogy jelenben csak két ág tartja fenn magát. A családi vagyon elaprozódott, a múlt század derekának viharos eseményei pedig azt is felemésztették, a mi eddig fennmaradt. Mindezek közrehatásaképen a család tagjai a polgári pályán keresnek boldogulást, mely viszonyaiknak a jelenben leginkább megfelel.

A család Hunyad megyéből, a Sztrigy melléki

Nagy-Pestényből való. Ezen község ma is áll. Régi neve Pesthely és Pestély is. A rég kihalt Pestényi és jelenben élő Pap családok ősi fészke. Közéleben van Kis-Pestény, mely jelenleg már teljesen különvált életet folytat; ámde, úgy látszik, hogy az Alsó család őseinek feltüntekor még egy falut képez a két község, vagy legalább is nem teljes még a különválás. Erre mutat az egyszerű „Pestény“ név gyakori alkalmazása, „Nagy“, „Kis“ jelzők nélkül.

E hely után írja elő nevét következetesen az Alsó család. Előfordul ugyan, hogy vajda-szent-iványi, rettegi előneveket is használnak a tordai és b.-szolnoki ágak, mely helyeken birtokaik feje volt, de ez csak elszórtan fordul elő.

Ezúttal főleg az képezi feladatunk tárgyát, hogy mi módon vált ismeretessé az Alsók rokonsága a Pestényiekkel és Papokkal? A legmegbízhatóbb közlést erre vonatkozólag gróf Kemény József ad.³ Ő a kolozsmonostori convent Archivumának leveleit kutatta át; ebben talált egy osztály levélre, melynek tartalmát röviden a következőkben adja: „*Ladislaus Pestényi* alias *Alsó de Nagy-Pestény*; hujus frater carnalis erat *Dionisius Pestényi* alias *Alsó de Nagy-Pestény*; ab isto Dionisio descendit subseque *Thomas Pestényi* alias *Roman*, per cuius defectum bona in Nagy- et Kis-Pestény etc. habita tam sub Principe Georgio Rákóczi, quam Michaele Apafi publicata fuerant, tandemque comprobato successione et dividionalitatis jure, castata publicatione, familiis *Alsó* et *Pap* remissa extiterunt.“

E helyet Mike röviden így adja vissza:

Pestényi, másképp Román Tamás, magvaszakadta kihirdettéven Alsók és Papok az osztályos vérséget bebizonyíták és a N. és Kis-Pestényi részt visszakapták.

Ezen osztály, továbbá, hogy Alsó László a család alapítója mindig másképp Pestényinek nevezetik, de sőt hogy a későbbi ízekben is előfordulnak Alsók alias Pestényi nevezettel, mindennél határozottabban mutatják a két család összefüggését. Mike⁴ ugyan azt mondta, hogy az Alsók „ezelőtt Pap nevezettel éltek“, de ebben nem adhatni igazat neki. A Papok szintén a Pestényi családból szakadtak ki, az osztálylevél rájuk nézve is ugyanazt mondja, mint az Alsókra. 1596-ban pedig Nicolaus Pap alias Pestényinek írja magát. Ugyancsak fontos bizonyíték állításunk mellett, hogy a legkorábbi időben a Pestényiek fordulnak elő, csak később jelennek meg az Alsók, még később a Papok.

Különben az Alsó család kiválása arra az időre esik, midőn a családnevek kialakulni kezdtek. Ugyanazon esetet nem egy épen hunyadmegyei családnál látjuk ismétlődni. Mily nagy a határozatlanság a név használatában, mutatja még az is, hogy a 17-ik században élő Alsó Miklós (II.) és Péter (II.) még mindig alias Pestényinek iratnak, míg más oldalon Pestényi Tamás alias Román nevet viselnek.

A Pestényi család különben előkelő és tekintélyes familia volt. Bőjthe Ödön ezeket írja róla:

A Sztrigy mellékének legrégebbi családai közé tartozik. 1492-ben a pestényi Dobai András fiai megvették bizonyos summa pénzen néh. Nagypestényi Mihály fiainak Miklósnak és

³ *Gróf Kemény József* munkái: Repertorium Nobilitatis Transilvaniae és Laterculi genealogici ad Stematographiam Transilvaniae descriptio. Mindkettő az Erd. Muzéum kézirat-tárában.

⁴ *Mike Sándor*, erdélyi főtörvényszéki levéltárnok munkái: Erdélyi nemzetségeket illető gyűjteménye és Collectio genealogica Nobilitatis Transilvaniae. A. és B. Erd. Muzéum-egylet kéziratára.

Gergelynek birtokait Nagy- és Kis-Pestényben, Ohabán, Reki-czán és Dobraviczán Hunyad vármegyében. 1486-ban pedig feljegyezve találjuk *Andreas filius Michaelis de Pesthenye* in portionibus suis in Pesthenye etc 1525-ből Margai Catharina a Margai Lucas leánya Pestheny Giorgi neje és Pestheny Demeter és András jussaiként említettnek: Pestenyicza, Reki-cza, Dumbravicza, Ohaba, Brazova, Varhely és Poyen. 1580-ban tanuként szerepel Michael de Pestheny. 1596-ban Nicolaus Pap alias Pestheny Csupán ezekből is látható, hogy e család létezett Hátszeg vidékén. Azonban a 17-ik századon innen nem találkozhatni neveikkel s ma csupán egy pár falu hirdeti nevüket még.

Bőjthének a feltevése tényleg alapos, mert a Pestényi család Rákóczi György idejében halt ki, 1670. tájékán.

Mindaddig azonban az Alsó család fenntartotta vele érintkezését. Ugyazintén a Papokkal is, kikkel többszörösen összeházasodtak s minden módon ápolják a rokoni együttérzést. Így Alsó Ilonát Pap Gábor örökbe fogadja s minden vagyonát reá hagyja.

Ámde szükségszerűleg meg kellett szakadnia az érintkezésnek, midőn az Alsók az országrész felsőbb megyéibe költöznek át: Tordába, Belső-Szolnokba, Dobokába.

Mihálynak (III.) és Pap Zamfirának gyermekei költöznek át: János (II.) Vajda-Szent-Iványban, Mihály (IV.) Rettegen lakik. Ez utóbbi leszármazottjai Belső-Szolnokban; János fivérének Andrásnak leszármazottjai pedig Tordában honosodnak meg. Maga János ugyan magtalanul vész, ámde a fiscusra szállott birtokait Péter (III.), Kata és Mihály öröklék, s így János birtokai továbbra is a család kezén maradnak.

Ezen időben áll a család virágzása tetőpontján. János udvari ember, de nemcsak őt, hanem Istvánt (I.), Mihályt (IV.), Pétert (III.), Jánost (III) főrendüek közt említi Apor és Cserei Mihály is.⁵ A 17. század végén és a 18. század elején szereplő erdélyi társadalom előkelő tagjai.

Azután is jelentős szerepet vittek, de a kor hangulatának megfelelőleg inkább csak a megyei életben. A 18. században a fentemlített három megyében találunk néhány Alsót, a megyei ranglétrának hol alacsonyabb, hol magasabb fokán. Mint al-, főjegyzők, levéltárnokok, alispánok, ezek adjunctusa, mint a megyei nemesi törvénytörvényesékek főbírái jönnek elő. S ez tart a 18. század első évtizedeiben is. Belékerültek ily formán a híres belső-szolnoki gúnyversbe is:

»Czukor, Laczi, nem konyhasó,
Hallja maga Domine tők Alsó«.

E sor Alsó Lászlóra szólt, ki 1827-ben belső-szolnoki főjegyző volt s még az 50-es években is életben volt.⁶

Nem idegenkedtek azonban a katonai pályától sem. János (III.) Tökölyihez csatlakozik s vele a Havasalföldre vonul. Mihály (IV.) Kolozsvár kapitánya. Jóval később Farkas (I.) a nemesi testőrségben szolgál. Fia Sándor (II.) hadnagy a határőrvidéki ezredeknél, 48-ban pedig őrnagyi rangot ér, ennek fia Sándor (III.) szintén honvéd őrnagy.

József (III.) Sándor másik fia azonban már polgári pályára lép. Mint vasúti főellenőr vonult nyugalmába. Fiai közül ketten követték példáját.

S így a család csupán önjerejére támaszkodva, a polgári elemhez simult s e körben keres boldogulást.

⁵ *Br. Apor Péter*: Syntagma et Syllabus vivorum et mortuorum. 1741. Cserei Mihály névsora kortársairól. Mindkettőt kiadta Szüdeczky Lajos dr. Monumenta Hung. Historica. II. oszt. 36. köt.

⁶ Kővári László szerint.

A nagy-pestényi Alsó család.

Michael de Pesthonye, 1436.

Andreas de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfalvi

Kénosi Róza

Borbála

Szécsi András

VII. János, 1822.

Középfalván

II. Párkás, 1776.

1844. X. 9.

Pongrácz Klára

Kuduban

II. Sándor

1812-1877.

honvéd őrnagy 48-ban

Nógrád Mária

Andreas de Pesthonye, 1436.

Michael de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfalvi

Kénosi Róza

Borbála

Szécsi András

VII. János, 1822.

Középfalván

II. Párkás, 1776.

1844. X. 9.

Pongrácz Klára

Kuduban

II. Sándor

1812-1877.

honvéd őrnagy 48-ban

Nógrád Mária

Andreas de Pesthonye, 1436.

Michael de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfalvi

Kénosi Róza

Borbála

Szécsi András

VII. János, 1822.

Középfalván

II. Párkás, 1776.

1844. X. 9.

Pongrácz Klára

Kuduban

II. Sándor

1812-1877.

honvéd őrnagy 48-ban

Nógrád Mária

Andreas de Pesthonye, 1436.

Michael de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfalvi

Kénosi Róza

Borbála

Szécsi András

VII. János, 1822.

Középfalván

II. Párkás, 1776.

1844. X. 9.

Pongrácz Klára

Kuduban

II. Sándor

1812-1877.

honvéd őrnagy 48-ban

Nógrád Mária

Andreas de Pesthonye, 1436.

Michael de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfalvi

Kénosi Róza

Borbála

Szécsi András

VII. János, 1822.

Középfalván

II. Párkás, 1776.

1844. X. 9.

Pongrácz Klára

Kuduban

II. Sándor

1812-1877.

honvéd őrnagy 48-ban

Nógrád Mária

Andreas de Pesthonye, 1436.

Michael de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfalvi

Kénosi Róza

Borbála

Szécsi András

VII. János, 1822.

Középfalván

II. Párkás, 1776.

1844. X. 9.

Pongrácz Klára

Kuduban

II. Sándor

1812-1877.

honvéd őrnagy 48-ban

Nógrád Mária

Andreas de Pesthonye, 1436.

Michael de Pesthonye, 1436.

Ladislaus de Pesthy alias Alsó adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Dionisius Pestényi

adom.: 1439. Pestényben.

I. Mihály

Kata, 1530.

1. Kulcsár Boldizsár
2. Gárdi János

I. István

Thomas Pestényi alias Romanus c.: 1670.

I. Mihály, 1632.

Pap Zsófia

Idul

Tamas

Kata, 1700.

1. Végő Erzsébet
2. Pap Borbála
3. grófi Torma Éva

II. Mihály, 1585.

II. Miklós

Nán Fruzsina

Halmágy (gyj)

1592.

Hym. szolgabíró

IV. Péter

Anna

Pap Boldizsárné

V. János

Városfal

A család első ismeretes őse *Michael de Pesthenye*. Ennek fia *Andreas de Pesthenye*. Mind a ketten mint pestényi (tehát nem „nagy“-pestényi) birtokosok jönnek elő 1436-ban.

Az Alsó család azonban tulajdonképen Lászlóval kezdődik. Többféleképen nevezik irott forrásaink: Ladislaus Pestényi alias Alsó de Nagy-Pestény, Ladislaus de Pestény alias Alsó, sőt László Pestényi néven is előfordul. Adományt 1459-ben kap Pestényben, valószínű, hogy a fejedelemlnek vagy annak családjával való személyes érintkezés révén. Erre mutat legalább is a hely, az évszám, Mátyás tronra léptének közelsége, meg hogy erdélyi utja is ezen időre esik. Hogy Papnak nem nevezhető, fentebb már tárgyaltuk.

Ennek a Lászlónak édes testvére *Dénes*, kit Kemény Dionisius Pestényi alias Alsó-nak nevez. Megállhat-e, hogy ez is viselje az Alsó nevet? Bizony nehéz eldönteni, de véleményünk szerint nem illeti meg, mert ellenkezik a családi hagyománnyal, továbbá, hogy Dénes utolsó leszármazottja *Tamás*, Pestényi nevet visel, s mellette Románt. E Dénes viszi tovább az ősi törzset, míg László az Alsó család alapítója. Hogyan illeszkedik e Dénes és Tamás a Pestényiek családfájába ez idő szerint meg nem állapítható, bár aránylag igen sok adatunk van e rég kihalt családról, mely körülmény mindenesetre a család tekintélyes voltát igazolja.

László fia *Mihály* (I.), Mihálynak fia *Idul*, leánya *Kata*, ki 1530-ban Kulcsár Boldizsár özvegye és Gáldi János neje jön elő. Első férjétől fia Kulcsár Ádám.

Idulnak fia *Tamás*, azé *István* (I.), kiről Apor megjegyzi: „Nagy-Pöstyéből főrend nemzet Alsó István“, mely szavakból következtethetünk arra, hogy a család kiemelkedése a közrendűségből itten veszi kezdetét. Ez időben, mint Apor sorából is kivehető, az egész család Hunyadban székel, úgy mint István fia *János* (I.), *Mihály* (II.) és *Miklós* (I.). Ámde János fiának, Mihálynak ivadékai már B.-Szolnokban és Tordában laknak. Epen ezért erre az időre kell tennünk a család szétágazását.

Hunyadi ág.

A hunyadi ág feje *Mihály* (II.) 1585-ből említtetik. Fivére Miklós (I.), kinek egyetlen maradékát ismerjük, *Pétert* (II.) 1639-ből, ki még Petrus Pestényi alias Alsónak is neveztetik. Péternek maradékai nem ismeretesek

Mihálynak két fia volt: *Miklós* (II.), ki szintén mint Nicolaus Pestényi alias Alsó fordul elő. Ennek felesége Nán Fruzsina volt. Másik fia *Péter* (I.), kinek csak leányai voltak: *Klára*⁷ Móga Pálné, *Judith* ids. Tornya Jánosné és *Mária* békési, lehóczki Szabó Pálné.

Ellenben Miklósnak két fiától erednek fileszármazottak is. *Halmágy*,⁸ 1672-ben hunyadvármegyei szolgabíró. Fia *Péter* (IV.), kinek egyetlen leánya *Anna*, Pap Boldizsár neje. Leányai: *Kata*, borbátrózi Farkas Péterné és *Zámfira*, ki más helyt Sófia, poklisai Móré Mózesné.

Miklós (II.) leánya *Klára*, nagy-pestényi Szemere Zsigmondné. Másik fia *Ferencz* (I.); tőle ered a magvaszakadt *Ferencz* (II.) és *Mátyás*, Halmágyi Anna férje. Ettől származik *Ilona*, Bokosnyicza Györgyné és *Zsófia*, Nándra Jánosné, majd fejérvízi Kis Ferenczné.

Halmágyra és Péterre (I.) nézve meg kell jegyeznünk, hogy forrásaink ellentmondók. Gróf Kemény Stematografiájában ugyanis ezen helyet foglalják el

⁷ Bőjtthe 1741-ből említi egy Alsó Klárát, Móga Mihálynét. Hogy a kettő egy-e, nem dönthető el.

⁸ A Halmágy név minemőségével nem vagyunk tisztában. Maga Kemény (Sic . . .)-et tesz mellé.

mindketten, melyen itt feltüntetve vannak. Mike azonban III. Mihálynak és Pap Zámfirának gyermekei közé sorozza őket. Ebben a tekintetben Keménynek adunk hitelt, a mennyiben ő eredeti levéltári adatokból dolgozott; ellenben Mikének gyűjteményében⁹ a szövegben is ellenmondás van.

Talán a hunyadi ághoz sorolhatjuk Alsó *Boldizsárt* is, kinek neje Pap Zsófia. 1702-ben nagy-pestényi lakosok. Leányuk *Ilona*, kit „1683. Pap Gáspár magáénak fogadott, neveltetett és rá is hagyá egész örökségét, de úgy, hogy Csulai Gergelyné, Pap Ilona és Csulai Gáborné, Pap Erzsók 200 frt. vinculummal kötelezzék magukat, hogy ebben „Alsó Pap Ilonát“ nem fogják háborgatni.“ Mike Karolinának nevezi; férje Nán Péter volt.

I. Istvánnak legidősebb fiától, Jánostól származik *Mihály* (III.), kiről Bőjtthe megemlíti, hogy 1672-ben falusbíró, valószínűleg Pestényben. Neje pestényi Pap Zámfira. Fia közül csak Boldizsár maradt Hunyad megyében, kiről a hunyadi ág keretén belül volt szó; a többi gyermekei: *János* (II.), *András*, *Kata* és *Mihály* (IV.), részint Tordába: János és András, részint Belső-Szolnokba: Mihály, mennek át. Kata második neje volt kutyfalvi Pekri Gábornak, kinek első felesége Kabos Judith.

Tordai ág.

Az Alsók közül az első, ki Tordában lakik, *János* (II.) volt, kinek neje Petrichevich Horváth Kata Horváth György és Bethlen Krisztina leánya.

Hogyan kerül ide, arra nézve semmi nyomunk nincsen, pedig az akkori társaságban előkelő helyet foglal el s számos, de nem hunyadmegyei birtok ura. Még atyja Mihály, Hunyad megyében lakik, neje is Hunyadból való, ő maga azonban Tordában s a környező megyékben birtokos. Valószínű azonban, bár Hunyadban is birt a család birtokokkal, hogy a Tordában levő jószágait János saját maga tevékenységének köszönheti. S ez természetesnek látszik, ha tudjuk róla, hogy az erdélyi fejedelemség utolsó félszázadában a fejedelmek közvetlen környezetében volt helye; a zavaros időkben pedig sok birtok vesztett urat, s nyert új gazdát, főleg a fejedelem bizalmasai köréből. Erre mutat az is, hogy birtokai halálával, mely 1693-ban következett be, a fiscusra szálltak.

János, Barsai Ákos fejedelem pohárnoka volt. 1667-ben november 9-én Drinápolyba küldetett, hogy ids. hidvégi Nemes Jánossal december 22-én „szemben legyenek a hatalmas császárral, az adót adván be“.¹⁰ 1686. aug. 12-én a 10. Articulus őt is beválasztja azon Deputatióba, mely Erdély közjogi helyzetét megállapítandó, Lipót királyhoz küldetik, s melyre kiadatott a Diploma Leopoldianum. Ebben a deputatióban Erdély minden jobb családja képviselve volt. Apor így emlékezik meg róla: „Deputatusok közt volt az Alsó János“.

Erintkezésben volt azon idők szereplő egyéneivel: 1660-ban Nemes Jánossal Csáváshoz megy Kemény fejedelem fogadására. 1668-ban Szent-Iványon, majd később, 1673-ban Pagoesán látogatja meg ugyancsak Nemes János. 1669-ben Kata leányát, 1673-ban László fiaeskáját kereszteli meg Teleki Mihály uramnak. A komák közt voltak még első ízben Haller János, Bethlen Tamás, Rédei Ferencz, Naláczai István, ids. Nemes János, Baló László; második alkalommal Wesselényi Pál, Bethlen Farkas, Nagy Tamás, Rédei Fe-

⁹ Mike: Nemzetsegek.

¹⁰ Idősebb hidvégi *Nemes János* naplója. Történelmi Tár 1902. folyóiratában.

rencz, Rédei István, ids. Nemes János, több becsületos emberekkel együtt.

Cserei a 153. helyen főembernek nevezi.

1687. február 23-án csegezi Vass Györggyel együtt megy be Fogarasba.¹¹

1766-ból Kemény Statutorio Relatoriae-t közöl viquarum Michael et Petrus Alsó de Nagy-Pestény et Catharina Alsó, Gabrielis Pekri uxor in Portionibus in Vajda-Szent-Ivány, Alsó-Répa, Liget, Déda, Hodák, M.-Oroszfalu in cottu Thorda Mezőmadaras in sede Maros, Kis-Sajó, per defectum seminis *Joannis Alsó* ad fiscum devolutis, eo quidem jure quo deficiens possedit. Per Leopoldum eisdem collatis statuntur.

E tekintetben csak az évszám ad megoldhatatlan rejtvényt, bár feltételezzük, hogy ebben tévedés van, mert egyéb tekintetben adatainkkal egyezik. A fennemlített mellett Pogocsán is volt birtoka, mely még a múlt században is Alsó Zsigmond kezén volt.

Jánosnak ezen birtokain a fentidézett beiktatási rendelet szerint Péter (III.), Kata, Pekri Gáborné és Mihály (IV.), az utóbbi kettő János testvérei, amaz testvéreinek, Andrásnak fia, osztoztak. Mindamellott Mihály és leszármazottjai továbbra is Belső-Szolnokban maradnak, mert birtokaik feje s nagyobb része ottan van.

Andrásnak fia Péter (III.), kit vajdaszentiványinak nevez Mike, volt ezen ág tulajdonképeni megalapítója. Neje alpestesi Balog Éva, Balog György leánya, kivel együtt 1711-ből származó okmányon szerepel. Apor szerint: „Főemberi számba ment az Alsó Péter.“

Andrásnak, kinek nejét nem ismerjük, még két leánya volt: Klára, Pogány Mihályné és Mária, csapói Váradi Ferenczné. Ez utóbbi mellett 1670-es évszám van; nem lehetetlen, hogy a születési évszáma.

Péter három fia közül *Sámuel* maradék nélkül halt el. János (IV.) és István (II.) maradékaikkal két részre oszták az ágat.

János, ki szintén Vajdaszentiványinak nevezetik, Viktor Sárát vette nőül. „Tordában főrangon vagyon Alsó János“ szól reá Apor verse. 1718-ban *Arendae decimarum Perceptor Cottus Thordae* (megyei bértárnok) volt.

Gyermekei: Éva, botházi Szarvadi Ferenczné; Péter (V.), neje Borsós Rebeka; Mária, Kercsedi Józsefné; János (VI.) ki magy.-cesztvei Miske Máriaát bírja feleségül; Agnes, Nagy Dánielné; Lajos, Palatki Ágnes férje; Kata, kinek első férje Veér András, második Baranyai József.

Péternek, kiről Nagy János mondja, hogy főbíró Tordában 1771-ben, magvaszakadt fia Mihály (VI.) Péter még 1788-ból is előfordul.

Jánosról Nagy J. ugyanezt mondja, mint Péterről. Hogy mennyiben adhatunk hitelt ennek, nem dönthető el, bár nem lehetetlen, mert Tordában külön törvényszéke volt a felső, külön az alsó kerületnek. E Jánosnak fia József (II.) Magyar-Palatkán élt, tőle származik Elek (II.), kinek nejétől kéméndi Váradi Klárától gyermekei: Mária, Ignác, Ágnes és Elek (III.), kik még a múlt század 50-es éveiben az élők sorában voltak. Ezen Elek Bem hadseregében a 15. huszárezredben tizedes volt és kitüntetésre ajánltatott.

Lajos Adjunctus V. Comitum Szolnok Interioris 1786-ban. Nejétől Palatki Ágnestől születik Zsigmond (II.) fia. Ez a Zsigmond igen tekintélyes egyén volt Tordában, hol mint titularis consiliarius szerepel. 1830-ban halt meg maradék nélkül. Felesége palatki

Jánosi Róza volt, a ki csak 1871. okt. 15-én követte urát, a terjedelmes birtokokat saját rokonaira testálván. Lajosnak Eszter leánya, Palatki Istvánné; Rozália, Keresztély Mihályné.

vajda-szent-iványi Alsó Péter másik fia István, mint fivére János, szintén *Arendae Perceptor in Cottu Thorda* volt, de csak 1737-ben. Ezen évből származó okmányról adja Kemény czímerének leírását, mely minden tekintetben egyezik a ma használt czímerrel (I. alább). 1766. előtt hal ugyan meg, de neve előfordul 1756-ból, 1780-ból eredő okiratokon is. Valószínűleg azonban hasonló fiára vonatkozik.

Nejétől felsőszálláspataki Mara Máriaától származik: István (III.) byzeni Gámán Eszter férje; a magszakadt László (II.) és Ferencz (III.) Kabos Ágnes férje; Zsigmond és Elek, kiknek nincsen maradékuk.

István alispán, majd főbíró Tordában. Ebben megegyeznek forrásaink, de eltérnek az évszám tekintetében. Mike ugyanis 1796-ból mondja főbírónak Tordam. felső kerületében, más oldalt pedig adatunk van arra, hogy még 1811-ben ő volt a főbíró.

Leánya Róza, Sombori Istvánné, 1840. körül ért szerencsétlen véget. Hamvai a kolozsvári temetőben levő Zsombori kriptában nyugsznak.

László (II.) szintén egyik érdemes tagja a családnak, a ki Dobokában és B.-Szolnokban élt, erre mutat, hogy itten viselt tisztségeket Hodor¹² írja róla, hogy mint a vármegye főjegyzőinek sorában 26-ik: 1769—71. al-, 1771—81. főjegyző. Méltó, hogy a jegyzők' sorában időszakoszt formálónak írjuk; a' ki a' szorgalom' példája, a' tudományok' tárháza volt.

1793-ból Mike, mint Belső-Szolnok megye főbíróját (*Supremus Judium Cottus Szolnok Interioris*) említi.¹³ Maradékai nincsenek.

Ferencztől és Kabos Ágnestől jönnek le: Teréz; kinek ifj. Mósza József, 1818. regius Perceptor, a férje, Klára, farnasi Keczei Jánosné és László, ki Torma Terézt vette nőül, Torma Mihály és Mósza Judith leányát. Ez a László 1827-ben Belső-Szolnok vármegye főjegyzője volt és még 1854-ben is élt. Reá szolt a b.-szolnoki gúnyvers fentidézett sora is. Állítólag ezen László birtokában volt a család adománylevele, de mert maradékai nem voltak, elkallódott.

Ezek voltak a jelenben már nem élő tordai ág tagjai.

Belső-szolnoki ág.

„Szolnok vármegyei ispán Vinter Mihály, ugyanodavaló ispány *Alsó Mihály*.“

Ezen Mihályról írja Kemény: „Michaeli Alsó, eiusque uxori Elisabethae Vég inscripsit 4. Dec. 1677. Michael Apaffi 3 sessiones Colonicas in Fűzes et quidem duas priores in 150 fl., posteriorem vero in 100 fl.“ Tehát 3 jobbágytelket írat rá és neje Apaffi Fűzesen, mely Inscriptioról szóló levelet, fia János 1702-ben mutatja fel.

Rettegen lakott és ottmaradt azután is, hogy Jánosnak tordai birtokaiban részesedett. 1696-ban pedig Kolozsvár kapitánya.

Második neje Pap Borbála, kitől János (III.) fia származott, harmadik neje girolti Torma Éva, kitől pedig Juliánna leánya született, Juliánának férje „benecenezi“ Gámán András, a byzeri Gámán családból. Meghalt 1773-ban, 81 éves korában.

Alsó János, kiről szintén nem hiányzik Apor

¹² Hodor Károly: Doboka vármegye esmértetése. Kolozsvár, 1837.

¹³ És ez helyes is, mert így találjuk a „Decretum Anni 1792.“ I. cikkelyében is: Ladislaus Alsó de Pestény I. Comitatus Szolnok Interioris supremus iudex nobilium et deputatus.

¹¹ csegezi Vass György és László naplója. Mon. Hung. Hist. II. oszt. 35. köt. Meglehet, hogy ezen János alatt a rettegi Alsó Jánost (III.) érti.

verse, mert ugymond: „Belső-Szolnyok ispány vala Alsó János“. Ő is Rettegen lakott. 1690. okt. 31-én csatlakozik a környéken veszteglő Tökölyihez, kivel együtt vonul a Havasalföldre. 1694-ben, mint egész Dobrucsina ura említették. E község a legújabb időkig a család kezén volt. 1695. nov. 15-én vette feleségül gubernátor uram, ő nagyságának frajját (udvarhölgyét), Sáfár Évát, kinek lakadalmát egyúttal ő nagysága megcsinálta. 1702-ben felmutatja a fűzesi Inscriptióról szóló levelet.

Czegei Vass megemlíti még 1729-ből is, midőn Pongrácz Andrásné leányának Pongrácz Katiczának Szentpáli Józseffel való lakodalmán résztvett „Alsó János uram feleségestől, két fiával, menyével és leányával.“¹⁴

Jánosnak gyermekei: *Krisztina*, kinek férje 1775-ben még vizscentgyörgyi Makrai Péter, utána Dobai Elek; *János* (V.), neje városfalvi Kénosi Bóra; *Zuzsa*, palatkai Baróthi Gáborné és *Mihály* (V.).

Ezen Mihály 1728-ban Arendae Decimanum Perceptor (bértárnok) Comitatus Szolnok Interioris. Felesége Makrai Klára, kinek révén Makrai Péterrel kettős sógorságban volt, mert Péter testvére volt Klárának.

A családfát ketten viszik előre: János és Mihály. János nemzét *Borbálat*, Szénási Andrásné; *Józsefet*, kinek neje nem ismeretes; *Katit*, Fejérvári Miklósnt és Ferenczet, kinek élte társa bolgárfalvi Sebesi Krisztina, Sebesi Miklós leánya Sándor Évától. 1783-ban fordul elő.

Ezen Sebesi Krisztina halotti levele érdekes világot vet kora temetkezési szertartásaira, épen ezért érdemesnek tartjuk teljes szövegében közölni:

SZOMORU JELENTÉS.

Tekint. Nemes Nagy-Pestényi Alsó Ferentz Ur, Néhai Élete Kedves Párja, Tekint.

BOLGÁR-FALVI

SEBESSI KRISTINA

Aszszony végső tisztesség tételének a' Kolo'svári Belső Farkas Uttzai Reformatum Templomban, két halotti szomorú Tanítások által leendő meg-adattatása, határozatván e' most folyó Hónap 12-ik Napjának reggeli 9 órájára; ezen tisztesség-tételnek diszesítésére, a' Méltóságos, Tekintetes és Tiszteletes Urak 's Aszszonyok alázatosan hívogattatván; a' megnyerendőknek töllyes tisztelettel jelentik, hogy

1-ször A' meg-írt Napon és Orán, az harangoknak gyűlésre lett egybe vonatások után, a Késervesek fognak a' Templomba vezetetni.

2-ször Vége lévén az Isteni Szolgálatnak, a' test, Közép-Kapu eleiben fog kísértetni; a' hová leendő elkísérésre, a' Kik magokat meg-alázni, és ezen utolsó tisztesség-tételt ezzel-is megtéetni, méltóztatnak, azoknak fáradságok mély köszönettel tiszteltetvén, nagy Grátziánul vétetődik.

3-szor Holott is, a' ki-kísértetett Test, a' végre rendelt szekérre tétetvén, Temető Sirjába Rettegre vitettilik.

Kolo'svárat, 1786-ik Eszt. Bőjt-elő Havában.

(Eredetije a kolozsvári ref. kollegium könyvtárában.)

Józseftől származik *János* (VII.) és *Farkas* (I.)

János és Farkas még kiskoruk voltak, midőn atyjuk meghalt. Farkast gróf Bethlen László vette gondjaiba és nevelte fel. Később felkerült a magyar

¹⁴ czegei Vasok naplója.

nemesi testőrséghez, a hol 7 évet töltött, de még 1810. előtt visszajön és ezen év márczius 8-án egybekel liptószentmiklósi és óvári Pongrácz Klárával, kivel hozományul a kudui birtokot kapván, megtelepedett e faluban. Itten házat is építtetett 1816-ban. 1844. decz. 9-én halt meg szélhűdés következtében.

Farkasnak két leánya, *Krisztina* és *Karolina* csecsemő korukban elhunytak. Életben maradt *Sándor*, *Klára* és *Karolina*.

Sándor a katonai pályára lép. Sokáig él Nagyszébenben; a hol megismerkedik nejével, Molnár Máriával, Molnár József ezredes és dillmonti Dillmond Regina leányával. Egybekelésük 1841-ben történt meg. 1842-ben *Sándor* (III.), 1844-ben *József* (III.) fiuk született. Ezen időben Sándor „All-Hadnagy“ volt a határőrvidéki 2. oláh ezredben (mai rang: hadnagy) Makódon és Naszód környékén állomásozott. Később hadnagyi (ma főhadnagy) rangot nyert.

1848-ban, midőn a nemzeti ügy kenyértörésre került, a honvédséghez átlépett, hol századosi rangot nyert. Egyideig a 11. zászlóalj vezetője volt. Ítéletlevele¹⁵ működését így jellemzi: „Alsó, mint kapitány a 2-ik honvédszászlóaljban, a Ritzkó fölkelő ezredes által vezényelt hadtestnek a cs. k. seregek előli visszavonulásában részt vett. Vay foradalmi biztoshoz Somlyóba futárkép ment; a fölkelőknak ujontai előnyomulásában Csucsáig részt vett, ott rövid ideig az állomás parancsot vivé, Őrnagyi előmozdittatása után a balázsfalvi térparancsnokságot átvette s a zsbíói fegyverletételig a fölkelők soraiban megmaradt.“ Ez csak nagyobb vonásaiban vázolja működését, mely apróbb érdekes részletekben sem szűkölködött. Szász-Sebesen az oroszok benyomulásakor űzőbe vette két kozák. Ő egyik mellékutczán menekült előlük, de az egyik utczakeresztezésnél ökrösszekér állta el útját. Sándor megsarkantyuzta kitűnő lovát, átugrott a szekeren, mit a kozákok nem tudtak megtenni utána. Majd hátrafordulva lelőtte az egyik kozákot, miért a másik életben maradt kozák az ökrösszekér gazdáját szurta át. Piskinél golyót kap térde fölött a lábába, miért aztán több tényleges ütközetben nem is vehetett részt.

A zsbíói fegyverletétel után, 1850. febr. 5-én ő és több társa „felségsértési bűn miatt, a cs. kir. hadseregben viselt tiszti rang elvesztése mellett, a forradalom által okozott kár kipótlásául, összes vagyonuk elvesztése mellett, 12 évi várfogságra ítéltettek“. Ezen ítéletet Haynau reá nézve, a számos enyhítések daczára, megerősíté.

1853-ban kegyelmet kapott s Szébenben, majd Brassóban élt. Itt kataszteri hivatalnok, majd adótiszt lett. Mint nyugalmazott adótárnok hal meg 1877. okt. 22-én Kolozsvárt.

Klára két izben ment férjhez: első férje kapjáni Mezei Pál, kivel „egybehűtelt 1845. Húsvét másodnapján“. Mezei Pál meghalt 1848-ban. Második férje Egyedi Antal volt.

Karolina 1898-ban halt meg.

Sándornak fiaitól jön létre a ma élő Alsó család. Első fia *Sándor* (III.) a hadseregbe lépett be. 1869-ben a honvédség felállításakor ide átlép és itten Őrnagyi rangot ér el. Ebben a minőségben vonul nyugalomba 1892-ben. A jelenben Budapesten él. Neje úzoni Pünköshti Mária, kitől gyermekei: Mária, Erzse és Sándor. Mária, mint Simon János neje hal meg 1900. jan. 11. Sándor (IV.) jelenleg hadapród növendék.

Sokkal számosabb *József* (III.) a családja. József a kereskedői pályát választotta, de evel fel-

¹⁵ Szilágyi Sándor: A magyar forradalom napjai. Pest, 1850.

hagyván, a vasúthoz lépett. Ezen állásában megfordult az ország majdnem minden vidékén, míg 1896-ban nyugalmi állományba tétetimagát. Jelenleg Zsolnán lakik.

Gyermekei, kik közül hat esett áldozatul a halálnak, ezek: *Béla* (I.), *Etelka*, *Sándor* (V.) † 1880., *József* (IV.) † 1891., *Ódön*, *Farkas* (II.) † 1877., *Farkas* (III.), *László* (IV.), *Elvine* † 1889., *Margit*, *Olivér* † 1889., *Ida* † 1894., *Camilla* és *Miklós* (III.).

Ezek közül Béla, vasúti hivatalnok, alapít családot. 1896-ban kelt egybe Dräxler Hedviggel, kitől fia: *Béla* (II.), *József* (V.), ki már kora ifjúságában, ez év szeptemberében hunyt el és a csecsemő *Ferencz* (VI.)

Ódön, vasúti hivatalnok; *László*, joghallgató.

Jánosról (VII.) keveset tudunk. 1822-ből van róla említés téve. Középfalván lakott s négy gyermeke közül *Annának* ismerjük keresztnevét, ki *Lőrinczi Józsefnek* lett a neje. Másik két leánya közül az egyik *Dominicsné*, a másik *Tövisiné* lett. Negyedik gyermekének nemcsak nevét, de nemét sem ismerjük. Különböző Középfalván még most is laknak Alsók, valószínűleg *János* leszármazottjai, de ezeket közelebbről nem ismerjük.

Vissza kell térnünk *János* (V.) és *Kénosi Bórának* másik fiához *Ferenczhez* (IV.), kinek ága férfi ágon eddig megszakadt.

Teréz leánya id. *Mósa Józsefhez* ment feleségül, ki *Belső-Szolnok* megye pénztárnoka († 1866.), míg *Sándornak* (I.) és nejének *Szentpáli Zsófiának Teréz* leánya 1843-ban mint *Felszeghi Károlyné* hal meg.

János fivérének *Mihálynak* (V.) sem hajt hosszabb hajtásokat. Gyermekei közül egyetlenegy fiú és ez is leányágban hajt. *Agnes*, belényesi *Nyika* *Sámuelné*, a későbbi *Belényesiek* őse; *Katalin*, *Galambos Józsefné*, 1768-ból; *István*, kinek neje *Kovács Mária*. Leánya *Ráchel*, *Mezei József* neje.

Nagy Iván Mihályt Péter (III.) fiának hiszi. Mike azonban határozottan e helyre teszi. A confusus onnan is eredhet, hogy II. *Istvánnak*, *Péter* fiának, szintén van egy *István* fia.

Nem sikerült megtalálni a következők helyét a leszármazási táblában: *Alsó Krisztina*, ifj. *Alvinczi Péterné*; *Makrai Zsuzsanna*, *Elek* és *Toldalagi Kata* leánya, *Alsó Ferenczné* és *Szombati Sára*, *Alsó Jánosné*.

A család régi idők óta a református vallást követte. Több ízben szerepelnek, mint az egyház támogatói. Így vajda-szent-iványi *Alsó János* (IV.) *Galambodon* levő kis házáat s telkét az odavaló lakosok belegeyeztével a galambodi ref. egyháznak hagyja. *Alsó Farkas* (I.) főkuratora a kudui ekkleziának. Ezt a hitet követi a most élő család két feje *Sándor* (III.) és *József* (III.) is, ámde az előbbi leányai, az utóbbinak összes gyermekei a kath. vallást követik.

A családban használt címert tekintetében nem mondhatni minden kérdést vitán kívül helyezettnek, sőt egynémelyike csakis a heraldika általános elvei szerint oldható meg.

Siebmacher közli a címeret, de tévesen. Nála a kék paizson kettős farkú arany oroszlán kivont szabályát tart jobbjában, oromdiszben arany Griff szerepel, ugyancsak kivont szablyával. A takaró kék-arany-vörös-ezüst.

Czímerleírásunk 1737-ből származó pecsétről *Kemény* útján maradt reánk. *Istvánnak* (II.) a címere: „Scutum rotundum in cuius campo Leo exactus, gladium erupatum tenens. — Supra scutum galea Mili-

taris, Corona redimita, ex qua medietas Leonis erecti gladium tenentis exurgit.“ Ezzel mindenben megegyezik a ma is használt: a pajzson kivont kardot tartó

egyfarkú oroszlán, oromdiszben ugyanaz. Ez a címert van *Alsó Farkas* (I.), *Sándor* (II.) pecsétjein is.

A színek tekintetében azonban nagy a bizonytalanság. Színezett címerünk, melyet a család viselt volna, nincsen.

Sem a címert színezéséről hiteltel adatokkal nem rendelkezünk. *Siebmachert* irányadónak nem tekinthetjük, mert címertleírása sem nem egyezik a családdal, sem azt nem tudjuk, hogy honnan merítette.

Másrészt valószínű, hogy nem címertes levél útján kapta a család, hanem mint adományos birtokos önjogulag vette fel. Ezen az alapon kell tehát ki is egészítenünk, egyetlen adatunkat felhasználva: a kék címertpaizsban ugyanis az oroszlánt aranyban állapítjuk meg, a takarót pedig az arany s kék színekből kombinálva. *Bárczay* szerint a címertnek, arra jogosultak részéről (nemesek) való felvételét nem tiltja a törvény, sőt százados gyakorlatunk vele járónak vélelmezi. Annál kevésbbé tehető kifogás a címert önkényű kiegészítése ellen.

Mindazonáltal semmi esetre se tarthatjuk ezen megoldást véglegesnek. Ha ugyanis írott forrás (címeres levél) vagy régibb színes emlékek nyomára jövünk, melyek ezzel ellenkeznek, minden képen fel kell adnunk ezen álláspontot. De viszont szükséges volt, míg biztos adatok nyomára jövünk, bizonyos correctivumokat felállítani.

Bőjthe kivételével, valamennyi nyomtatott forrásunk a család előnevét nagy-pestényi-nek írja nagy-pestényi helyett. Ellenkezik azonban ez nemesak a család használatával, a helység nevével, hanem a hitelesebb írott forrásokkal is. Valóban nem tekinthető egyébnek, mint a túlzott vallási felfogás eredményének, mely keresztény helyett keresztényt mond s ezt mindenüvé, hol csak alkalmazható, beveszi.

Végezetül megjegyzést kell tennünk *Kövári László*-nak hét évvel előbb az egész hazai sajtót bejárta cikkére, mely a nagy-pestényi *Alsó* családot a kihaltak közé sorozza. Nem szükséges külön rámutatnunk, hogy ez nem felel meg a valóságnak.

Alsó László.

